

Milujte své nepřátele

Bud'te tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec. (Mt 5:48)

1. čtení: Leviticus 19:1-2.9-18

Hlavní čtení: Matouš 5:38-48

Milí bratři, milé sestry,

minulý týden se s vámi bratr senior zamýšlel nad pasáží z Ježíšova Kázání na hoře, na kterou náš dnešní oddíl plynule navazuje. Předdesílám, že jsem si schválně úvahy bratra seniora nepřečetl, ani neposlechl. Pokud se tedy budeme v něčem shodovat, pak to není proto, že bych z jeho kázání opisoval. V textu, nad kterým jste uvažovali minulou neděli, Pán Ježíš celkem čtyřikrát prohlásil:

- *Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům...*

A k tomu hned dodal:

- *Já však vám pravím...*

Víte, názory na tyto Kristovy výroky se různí. Církev si nad nimi láme hlavu po celá staletí. Někteří říkají, že Pán Ježíš ve skutečnosti nic nového nepřinesl. Na světlo světa nevynesl žádné nové zjevení. Prostě jen vykládá Písmo Starého zákona. Maximálně polemizuje s jinými židovskými vykladači. Přínosem jeho učení v Kázání na hoře je fakt, že Ježíš jde do hloubky starozákonních přikázání. Že je vykládá z gruntu. Odhazuje nánosy tradice a obnažuje samotné základy učení Mojžíše a proroků. Dobře! Ale jak se potom vyrovnat s tím, že Ježíš jde občas mnohem dál než Mojžíš v Zákoně? Jedná se skutečně o gruntovní výklad, když Ježíš zakazuje rozvod, zatímco Mojžíš jej dovoluje? (Mt 5:31-32) Nebo když Ježíš zakazuje přísahu, zatímco Mojžíš ji podporuje? (Mt 5:31-37) Vykládá Pán Ježíš Písmo „pouze“ do hloubky, nebo občas přinese i něco skutečně nového, dosud nevídaného a neslýchaného?

Jiní vykladači se naopak přiklánějí k názoru, že Pán Ježíš se s Mojžíšovým Zákonem úplně rozloučil. Ježíš je podle nich novým Mojžíšem, novým Zákonodárcem, který z Mojžíšových slov učinil zastaralou a neplatnou sbírku židovských zákonů. Pokud je to pravda, proč Pán Ježíš hned na začátku své řeči prohlašuje:

- *¹⁷ Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.*

I. Bratři a sestry, musíme udržet pohromadě obě protichůdné myšlenky. Tedy: Starý zákon nepatří do sběru. Starý zákon je stále živé Boží slovo. Ale přitom nás Pán Ježíš zve, abychom šli ještě o krok dál. Cestou, kterou Mojžíšův zákon někdy naznačuje, jindy výslovně neodsuzuje, a občas o ní dokonce nemá ani potuchy. Mojžíšův Zákon je tedy cestou, po které se vydávají i křesťané. Ovšem my po té cestě můžeme díky Kristu dojít ještě mnohem dál, než kdy židé pod Mojžíšovým vedením došli. Jak náš Spasitel výslovně říká:

- *Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského.*

Takže: Stačí dodržovat to, co Mojžíš přikazuje. Je to dostačující: Nezábíjet se navzájem, nelhat si, neokrádat se, nepodvádět, nezávidět si. Ale zároveň: To nestačí. Především pro křesťany je to žalostně málo. My můžeme jít dál. Dál po neoznačených cestách lásky. Dál po nevytyčených, nezmapovaných stezkách dobra. Po cestách, po kterých nás vede Kristus svým slovem a svým Duchem.

Představte si, bratři a sestry, že jste na výletě. Jakožto turisté procházíte neznámou krajinou. A tak jste vděční, že můžete kráčet po barevně vyznačených cestičkách, někdy po žluté, jindy po červené. A najednou se ocitnete na stezce, která není označená. V tu chvíli nevíte, kudy dál. Zůstat stát? To nemůžete! Zpátky? Zpátky ni krok! Ale dopředu? Kterým směrem? Přirozeně tím, který naznačovala dosud označená cesta. Anebo jiným, bude-li to situace vyžadovat. Každopádně musíme jít dál, i když to znamená kráčet po nevyznačených cestičkách. Po cestách lásky, jejichž cílem je Boží království. Výhodou je, že za sebou máme dlouhou, dobře vyznačenou cestu, na které jsme se hodně naučili. Za to jsme vděční. Uvažte: Kdyby se všichni velicí objevitelé zastavili na posledním naznačeném bodě ve svých mapách, kdyby měli strach kráčet po neznámých krajinách či plout po neobjevených vodách, nikdy by žádná nová místa neobjevili. Na druhou stranu: Všichni tito cestovatelé vycházeli z dosud nakreslených map. Nepovažovali je za starý škvár.

Přidám ještě jeden příměr. Snad bude srozumitelnější. Dětství, dospívání a dospělost. Jako děti posloucháme naše rodiče na slovo. Ale není tomu tak po celý náš život. Přijdou okamžiky, ve kterých si s příkazy, zákazy, radami našich rodičů nevystačíme. Musíme se rozhodovat sami za sebe. To však neznamená, že všechno, co nás rodiče do té chvíle naučili, stojí za starou belu. Že všechny jejich rady máme hodit za hlavu. Že to všechno máme prohlásit za naivní řeči patřící do starého železa. Ani náhodou! My z toho, co nás rodiče učili, čerpáme stále. Po celý náš život. Když nám je čtyřicet možná ještě více, než když nám je dvacet.

Zároveň se ale snažíme v tom složitém životě obstát. Čelit novým výzvám. Zdolávat překážky, které naši rodiče zdolávat nemuseli. Zkrátka: Z toho, co nám rodiče vtoukli do hlavy, je něco použitelné, něco jiného použitelné není. Křesťan je tedy Kristem povolán k tomu, aby Starý zákon vážně a aktivně studoval jako slova svých rodičů. Ale zároveň se máme nechat vést nově Duchem svatým, někdy i jinak. K tomu apoštol Pavel trefně dodává, že:

- ²⁴ *Zákon byl tedy naším dozorcem (vychovatel) až do příchodu Kristova, až do ospravedlnění z víry.*
²⁵ *Když však přišla víra, nemáme již nad sebou dozorce (vychovatele).* ²⁶ *Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši.* ²⁷ *Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista, také jste Krista oblékli.* (Ga 3:24-27)

Zákon nás vychovával. Zákon nám ukazoval směr. Ale jen do příchodu Krista. Každý, kdo žije s Kristem, si váží svého učitele, tedy Písma Starého zákona. Zároveň každý, kdo s Kristem žije, si přeje jít dál. Tam, kam ho vede jeho Pán.

II. A kam nás dnes Kristus vede? Pán Ježíš nás táhne na cesty, které nejsou ani zdaleka probádané a zmapované. Jsou to cesty skutečné lásky a opravdového dobra. V páté antitezi, jak se také někdy říká výrokům z jeho Kázání na hoře, Ježíš prohlašuje:

- ³⁸ *Slyšeli jste, že bylo řečeno: 'Oko za oko, zub za zub'.* ³⁹ *Já však vám pravím, abyste se zlým nejednali jako on s vámi.*

Doslova přeloženo: *Abyste neodpírali zlému.* Abyste se nestavěli na zadní, když s vámi někdo zachází zle. Abyste hned neshodili a nepřecházeli do protiútku. Byť se v mnoha případech můžete bránit i v rámci platných zákonů, tedy legálním způsobem, dobře zvažte, zda vám to stojí za námahu. Ježíš uvádí tři případy: Nejprve: Urážku na cti. Nactiutrhaní. Uhodit někoho hřbetem pravé ruky do pravé tváře, to byl způsob, jak člověka veřejně urazit, zesměšnit, pohanit. Horší dobovou urážku než políček do pravé tváře, Ježíš ve své době mohl jen těžko vymyslet. My se dnes běžně nefackujeme. Leda slovy. Ale to nám kolikrát stačí! Slovní výpady a urážky jsou – v době internetu – denním chlebem naší společnosti.

Druhý případ: Někdo se nás snaží obrát o majetek. Konkrétně o něco, co je pro nás velice hodnotné a důležité. O něco, bez čeho si jen těžko představíme naše další dny. V případě Ježíšových současníků to byla „košile“. Spodní část oděvu. A pro nás? Třeba auto? Nebo výplata? Víte, Ježíš nemyslí na zloděje. Ale zřejmě na věřitele. *Věřitel si přišel pro tvou košili? Tak mu dej i svůj vnější plášť! Dej mu i to, co nechce. I to, co tě vystaví chladu v noci.* Vždyť tím vnějším pláštěm se chudí lidé v noci přikrývali. (Ex 22:26-27)

Třetí případ: Někdo nás nutí k činnosti, o kterou vůbec nestojíme. V případě Ježíšových současníků se jednalo o chvíle, kdy je římský vojáci nutili k práci. Příkladem je Šimon z Kyrény, kterého vojáci donutili nést Ježíšův kříž ulicemi Jeruzaléma. To se mu jistě vůbec nezamlouvalo. (Mk 15:21) Tedy: *Chtějí po vás, abyste jim byli po ruce jednu hodinu? Buďte klidně dvě!* My si představíme zaměstnavatele, který nás žádá, abychom pracovali přes čas. A pak se ještě zdráhá nám ty přesčasy zaplatit.

Ve všech třech případech je možné držet se platných příkazů, zákazů, vyhlášek a nařízení. *Urazils mou čest? Půjdu k soudu. Udám tě. A budeš za to pykat.* Oko za oko, zub za zub: To neznamená osobní mstu. Odplatu vždycky vykonával příslušný úřad, nikoli poškozený jedinec. Když tedy někdo dostal políček do pravé tváře, musel se obrátit na soud. A soud vyměřil trest. Stejně tak ve druhém případě: *Nenechám sebou vláčet. Bude se s tebou soudit. Nemůžeš mi vzít věci, které jsou pro můj život nezbytné, byť ti třeba dlužím velké peníze.* I ve třetím případě se daný člověk mohl držet platných zákonů. Mohl vykonat jen to, co po něm římský voják žádal. Nemusel s ním jít ani o krok dál.

Nicméně Pán Ježíš dnes říká: Ty, křesťane, můžeš vždycky udělat mnohem víc. Můžeš zapřít sebe sama. Můžeš vzít vážně svůj kříž a následovat mě. Můžeš dokázat, že jsi součástí nového stvoření. Můžeš žít, jako bys už oběma nohama stál v Božím království. Nehleď na svou pověst a na své dobré jméno. Nehleď tolik na svůj majetek. Nehleď na svůj čas a na své síly. Nehleď na to, co si o tobě budou druzí lidé říkat a myslet.

Tak třeba: Klidně nastav druhou tvář. Dokaž tomu, kdo tě uráží, že jsi vůči jeho urážkám naprosto imunní. O tvou čest a dobré jméno tě připravit může. Ale nikdy tě nepřipraví o vztah s tvým nebeským Otcem. Jsi Boží dítě. A tento titul nikdo na světě poplivat a pohanět neumí. Tomu, kdo tě chce obrát o majetek, dej klidně víc, než požaduje. Ukaž mu tím, že ti nikdy nemůže vzít to nejdůležitější, co vlastníš: Skrytý poklad v nebesích. A pro někoho, koho zrovna moc nemusíš, klidně udělej víc, než o co tě žádá. Tvůj čas a tvé síly Bůh přece používá k tomu, aby druhým prokázal dobro. Prostě: *Miluj víc, křesťane! Ty vždycky můžeš milovat víc.*

Bratři a sestry, Kristus z nás učinil občany Božího království. Kráčíme za Pánem, který z lásky k lidem šel cestou utrpení. A přitom nikomu ani slovem neublížil. Ani těm, kteří ho uráželi. Ani těm, kteří ho obrali o všechno, co měl, tedy o jeho spodní oděv. A pak o něj pod jeho křížem losovali.

Jak vzpomíná apoštol Petr:

- ²³ *Když mu spílali, neodplácel spíláním; když trpěl, nehrozil, ale vkládal vše do rukou toho, jenž soudí spravedlivě.* ²⁴ *On 'na svém těle vzal naše hříchy' na kříž, abychom zemřeli hříchům a byli živi spravedlnosti.* ²⁵ *'Jeho rány vás uzdravily.'* *Vždyt' jste 'bloudili jako ovce', ale nyní jste byli obráćeni k pastýři a strážci svých duší.* (1Pt 2:23-25)

Cesta radikální lásky vůči druhým lidem je cestou radikálního sebezapření. Opravdová láska se prostě bez sebezapření neobejde. A právě na té cestě sebezapření získáváme pravou svobodu. Svobodu Božích dětí. Ano, tak na sebe musíme nahlížet: Jako na syny a dcery Boží. Jako na děti Boha, který je milosrdný. Který odpouští. Který trpělivě nechává svítit Slunce na dobré i zlé lidi. Který trpělivě sesílá déšť na spravedlivé i na nespravedlivé jedince. Druzí lidé nás mohou připravit o hodně. O naši čest. O naše dobré jméno. O náš majetek. Ale nikdy nás nemohou obrátit o to nejcennější, co máme. Co to je? Vztah s naším nebeským Otcem. Vztah, který je založen na dílu našeho Spasitele. Vztah, který je věčný, nepomíjející a ze strany člověka naprosto nenapadnutelný.

Nikdo mi nemůže vzít, že jsem z milosti Boží synem Božím, a tím i Ježíšovým bratrem. A právě proto, že jsem Božím synem a Ježíšovým bratrem, si můžu dovolit ten luxus: Neodpírat zlým lidem. Za každou cenu se neprát o svá práva pod Sluncem. Za každou cenu se nervat o prostor pro život. Jen uvažte: Kdybych se vždycky rval a pral, co bych tím sděloval lidem kolem sebe? Že jsem stejný jako všichni ostatní. Ale já přece stejný nejsem! Kristus mě povolal. Kristus mě oslovil. Kristus se i za mě obětoval. Kristus mě vede do svého království. Kristus mi také nařizuje, jak se mám chovat, jak mám jednat. A jeho chci poslouchat, i když se tomu sám každý den vzpírám.

III. A s tím úzce souvisí i ta poslední, tedy šestá Ježíšova antiteze:

- ⁴³ *Slyšeli jste, že bylo řečeno: 'Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítele svého.'* ⁴⁴ *Já však pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují.*

Pán Ježíš tu potvrzuje pravdu vyslovenou Mojžíšem na poušti, kterou jsme slyšeli v prvním čtení z knihy Leviticus:

- ¹⁸ *Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého. Já jsem Hospodin.* (Lv 19:18)

No jo, to je všechno pěkné! Jenže Mojžíše by ani ve snu nenapadlo, že Ježíš prohlásí za bližního i nepřítele. I nepřítel je podle Krista bližním, kterého má křesťan milovat. Blízkým člověkem, kterému má křesťan prokazovat lásku a dobro. Za kterého se má modlit, kterému má žehnat, kterému má být případně ku pomoci. V Mojžíšově pojetí je bližním pouze ten, kdo patří k Božímu lidu. Ale už ne člověk, který stojí mimo Boží lid. A v žádném případě ne ten, kdo se staví proti Božímu lidu. Nepřítel Božího lidu je nepřítel Božího lidu. Tečka. Pán Ježíš však říká: Pro vás, kteří mě následujete, je bližním každý. Každý člověk. Tedy i ten, kdo vás nemá rád. I ten, kdo vám škodí. I jeho musíte milovat.

Lidé mají přirozeně sklony rozdělovat druhé lidi do třech skupin: *My*, *vy*, a *oni*. Takové rozdělení se formuje už od samého úsvitu lidstva. *My*: To jsou lidé, kteří se mají rádi. Něco důležitého je spojuje. Třeba rodové kořeny, nebo společné zájmy, či politické názory. *Vy*: To jsou ti, kteří nejsou „my“. Nepatří k nám. Ale pořád se s nimi bavíme. Jsme ochotni s nimi mluvit, když na to přijde. Mezi námi existuje spousta rozdílů. Ve všem si nerozumíme. A nakonec: *Oni*. Tedy ti, s kterými se nebavíme. Neznáme je a nechceme je znát. Nic moc o nich nevíme, a tak si o nich snadno vytváříme různé mylné názory, které se jen maličko potkávají se skutečností. *Oni*: To jsou lidé, kteří jsou nám buďto velice vzdálení, takže k nim nic necítíme. Nebo blízcí, a my k nim z nějakého důvodu cítíme odpor. Třeba proto, že nás v životě urazili, potopili, poškodili, pomluvili, zranili, okradli. Takoví lidé nemají klíč od dveří, skrze které by se dostali do zasvěceného kruhu s názvem „my“. *To v žádném případě! Jen přes naši mrtvolu!* Je smutné, že k takovému dělení na *my*, *vy* a *oni* často dochází i v našich rodinách, v našich dědinách, ale také uvnitř církve samotné.

Pán Ježíš však přináší naprosto radikální zásadu. Ta zní: *Není nic jiného, než „my“*. I ten, kdo z vašeho pohledu patří mezi „vy“. Dokonce i ten, který podle vás náleží ke skupině s názvem „oni“. Všichni jsou „my“. Člověk v mé blízkosti je můj bližní. A protože je v mé blízkosti, protože je můj bližní, zaslouží si mou lásku. Zaslouží si mou přízeň, můj ohled, můj respekt, mou pomoc, mou modlitbu, mé požehnání.

Bůh je milosrdný ke všem lidem. On je dokonalý. Dokonalý ve svém milosrdenství. Dokonalý ve své lásce k lidem. A my jsme jeho děti. Jeho synové a jeho dcery, kteří také mají být dokonalí v lásce vůči druhým lidem.

- *Buďte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.*

Zdokonalujte se v lásce. Dokonalá láska je láska, která umí upozadit sebe sama. Láska, která umí rozšířit svou náruč pro každého.

Bratři a sestry, Pán Ježíš nás dnes vybízí k lásce, která jde dál, než kdy zákonodárce Mojžíše vůbec napadlo. K lásce, která se rozlévá do všech stran jako rozvodněná řeka. K lásce, která se zároveň umí přikrčit a upozadit jako myška v koutě. Taková láska k lidem, obětavá, hluboká a široká zároveň, nás vždycky bude mnoho stát. Pána Ježíše také stála velmi mnoho.

Takovou obětavou láskou smíme dát druhým lidem najevo, že jsme synové a dcery Boha, který se nad námi všemi smiloval. Že všichni žijeme v jednom světě, který se nemá dělit na *my, vy a oni*. Že žijeme ve světě plném lidí, kteří potřebují zakusit Boží lásku, jeho přízeň, jeho zájem, také skrze nás.

Modlitba:

Pane Ježíši Kriste, láska prý nezná strach. Dokonalá láska dokonce strach zahání. A my přiznáváme, že občas máme strach druhé lidi milovat, být jim nablízku, být jim ku pomoci. Uč nás milovat. Rozšiř naše srdce svým Duchem. Ved' nás k tomu, abychom alespoň jednomu člověku, kterého dlouhodobě opomíjíme, přehlízíme a ignorujeme, byli nablízku a měli ho rádi. Amen.